

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

- A1.** Να αποδώσετε με συντομία το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων:
Ανόρθωση, Υπηρεσία Παλινοστήσεως και Περιθάλψεως, Προσωρινή Κυβέρνηση Κρήτης (1908) *Μονάδες 12*
- A2.** Να χαρακτηρίσετε ως σωστές ή λανθασμένες τις παρακάτω προτάσεις.
α. Το «*Σύμφωνο περί αμοιβαίας μεταναστεύσεως μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας*» υπογράφηκε τον Αύγουστο του 1920.
β. Τον Ιούλιο του 1917 ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη *Οργανισμός* με σκοπό την άμεση περίθαλψη των προσφύγων.
γ. Στα χρόνια του Μεσοπολέμου η Ελλάδα είχε ομογενοποιηθεί εθνικά.
δ. Μετά το θάνατο του Κολέττη, το 1847, το γαλλικό κόμμα πέρασε σε φάση παρακμής.
ε. Το πολίτευμα της συνταγματικής μοναρχίας καθιερώθηκε με το Σύνταγμα του 1864. *Μονάδες 10*
- B1.** Ποια στάση τήρησαν τα ελληνικά πολιτικά κόμματα σχετικά με το αίτημα παραχώρησης Συντάγματος κατά την περίοδο 1843-1844; *Μονάδες 13*
- B2.** Ποια φαινόμενα προκαλούν τη σοβαρή εσωτερική κρίση στην Κρητική Πολιτεία μετά τα 2 πρώτα δημιουργικά χρόνια (Μονάδες 8); Ποια διάσταση απόψεων παρατηρείται μεταξύ πρίγκιπα Γεωργίου και Ελ. Βενιζέλου στο ζήτημα της ένωσης Κρήτης-Ελλάδα (μονάδες 7); *Μονάδες 15*

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και σύμφωνα με την παρακάτω πηγή να παρουσιάσετε τις συνθήκες εργασίας των εργατών και την εξέλιξη του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα κατά τα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

ΠΗΓΗ: «Οι συνθήκες εργασίας των εργατών στην Ελλάδα»

Η εργάσιμη ημέρα στην Ελλάδα είναι μεγάλη, μακρύτερη από οπουδήποτε αλλού. Κανείς εργάτης δεν φαντάζεται τα καλά και ευεργετικά που θα έφερνε η ημέρα των οκτώ εργάσιμων ωρών. Δεν γνωρίζουν παρά την εργάσιμη των δέκα, το λιγότερο, ενώ συνήθως η εργασία τους διαρκεί 12 ή 14 ώρες, χωρίς κανενός είδους επίδομα ή επιπλέον αμοιβή. Οι απεργίες ήταν πρακτικά άγνωστες μέχρι το 1909. Οι μόνες αξιοσημείων απεργιακές κινητοποιήσεις που έλαβαν χώρα από τότε ήταν τρεις και αφορούσαν την πρωτεύουσα. Αλλά το κοινό έδωσε ελάχιστη προσοχή σ' αυτές τις φασαρίες και οι απεργοί έκριναν ότι οι προσπάθειές τους κόστιζαν ακριβά. Δεν ξαναδοκίμασαν από τότε.

Τα σωματεία έκαναν αρκετές προόδους εδώ και μερικά χρόνια και σχεδόν όλες οι βιομηχανίες έχουν τις ενώσεις και τις αδελφότητές τους... Οι γυναίκες δεν γίνονται δεκτές ως μέλη των σωματείων.

Δεν υπάρχει νόμος στην Ελλάδα που να υποχρεώνει τους εργοδότες να αποζημιώσουν τους εργάτες που έπεσαν θύματα ατυχήματος, και οι ίδιοι οι εργάτες είναι πολύ φτωχοί ώστε να ασφαλιστούν για τους κινδύνους. Σε μερικές περιπτώσεις ο ιδιοκτήτης αναλαμβάνει να συνδράμει με έξοδά του τους εργαζόμενους σε αυτόν ή να τους πληρώσει τους μισθούς που έχασαν εξαιτίας κάποιας αρρώστιας. Οι Έλληνες είναι από τη φύση τους καλοί και φιλεύσπλαχνοι...

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Δ

ΠΗΓΗ

«Μερικός επαναπατρισμός και περίθαλψη των προσφύγων»

Ενώ η τουρκική αντίδραση στην ανακωχή του Μούδρου έπαιρνε συγκεκριμένη μορφή, το Οικουμενικό Πατριαρχείο σε συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση φρόντιζε για την ανακούφιση των Ελλήνων της αυτοκρατορίας. Τον Οκτώβριο του 1918 ιδρύθηκε η «Πατριαρχική Κεντρική Επιτροπή υπέρ των μετατοπισθέντων ελληνικών πληθυσμών» με πρόεδρο το μητροπολίτη Αίνου Ιωακείμ και μέλη διακεκριμένους Έλληνες της Κωνσταντινουπόλεως. Η σύσταση της Επιτροπής ήταν απαραίτητη, γιατί αμέσως μετά την ανακωχή άρχισαν να επαναπατριζονται άτακτα και ανοργάνωτα χιλιάδες γυναικόπαιδα. Καθώς τα σπίτια των εκτοπισμένων Ελλήνων είχαν καταστραφεί ή καταληφθεί από Τούρκους, η Επιτροπή σύστησε αναστολή της επανόδου των προσφύγων, ζητώντας την επέμβαση των τουρκικών αρχών και τη βοήθεια του Πατριαρχείου. Μπροστά όμως στην ορμή του αυθόρμητου επαναπατρισμού αναγκάστηκε να προσαρμοστεί και να κάνει κύριο έργο της τη μέριμνα των επαναπατριζομένων. Στις κύριες πόλεις της ανατολικής Θράκης και της Μικράς Ασίας δημιουργήθηκαν πάνω από 70 υποεπιτροπές, που παρείχαν στους επαναπατριζόμενους μεταφορικά μέσα, πρόχειρη στέγαση, δάνεια και ιατρική περίθαλψη. Τη μεγαλύτερη δυσκολία συνάντησε η Επιτροπή στην απόδοση των περιουσιών των εκτοπισμένων. Αρκετοί Έλληνες της Θράκης, των ασιατικών παραλίων της Προποντίδας και του Πόντου ξαναπήραν την ακίνητη, όχι όμως και την κινητή περιουσία τους.

(Ι.Ε.Ε., τόμ. ΙΕ', σσ.106 – 107)

Αφού μελετήσετε την παραπάνω πηγή να αναφερθείτε στους τρόπους με τους οποίους το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης σε συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση βοήθησε στον επαναπατρισμό και επανεγκατάσταση των προσφύγων.

Μονάδες 25

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ
Ο Μ Α Δ Α Π Ρ Ω Τ Η

A1. Ανόρθωση: Αποτέλεσε το γενικό σύνθημα των ανεξάρτητων υποψηφίων, οι οποίοι στις εκλογές της 8^{ης} Αυγούστου 1910 διεκδικούσαν τις ψήφους των δυσαρεστημένων από τα παλαιά κόμματα εκλογέων. Σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 89: «Αυτοί οι ανεξάρτητοι ... στους ακτήμονες».

Υπηρεσία Παλινοστίσεως και Περιθάλψεως: Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 143: «Οι συνθήκες ... ασχολίες τους.»

Προσωρινή Κυβέρνηση Κρήτης (1908): βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 217: «Για την επίσημη...της Κρήτης.»

A2. α. Λάθος, β. Λάθος, γ. Σωστό, δ. Σωστό, ε. Λάθος

B1. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 70 – 71: "Η επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου ... συγκρότηση κομματικών μηχανισμών".

B2. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 208-209: «Το θετικό ... κλίμα διχασμού.»

Ο Μ Α Δ Α Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Η

ΘΕΜΑ Γ

Κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου} δεν παρουσιάζεται στην Ελλάδα οργανωμένο εργατικό κίνημα. Παρατηρούνται μόνο εργατικές ομαδοποιήσεις και σοσιαλιστικοί πυρήνες, σε αντίθεση με τη Δυτική Ευρώπη και τις γειτονικές χώρες. Το φαινόμενο αυτό συνδέεται με την κοινωνική, οικονομική και πολιτική κατάσταση της χώρας. Εκ των πραγμάτων λοιπόν, οι συνθήκες εργασίας δεν ήταν ευνοϊκές για τους εργαζομένους και είναι δυνατόν να χαρακτηριστούν δυσχερείς και αντίξοες. Η παραπάνω διαπίστωση αποδεικνύεται και επιβεβαιώνεται από το παράθεμα, όπου γίνεται αναφορά στα ουσιαστικά προβλήματα, στις δύσκολες συνθήκες και στο κλίμα εκμετάλλευσής που αντιμετώπιζε η εργατική τάξη.

Η πρώτη αναφορά συνδέεται με το ωράριο εργασίας. Οι ίδιοι οι εργάτες αγνοούσαν τα οφέλη του 8ωρου, ενώ η ημερήσια απασχόληση κυμαινόταν από 10 έως 14 ώρες. Επιπλέον, παρουσιάζεται η απουσία εργατικής ασφάλισης από τους εργοδότες, ενώ η δεινή οικονομική κατάσταση των εργατών κάνει ανέφικτη την αυτασφάλισή τους. Έτσι, σε περίπτωση ατυχήματος ή ασθένειας ο εργαζόμενος στηριζόταν αποκλειστικά στη φιλευσπλαχνία του εργοδότη. Παράλληλα, αναφέρεται η αδυναμία ουσιαστικής και αποτελεσματικής διεκδίκησης και άρα ικανοποίησης των αιτημάτων των εργαζομένων. Βλ. Βλ. σχολικό εγχειρίδιο, σελ.86: «Εν τω μεταξύ...γραφειοκρατίας». Η απεργία ως μέσο – όπλο διεκδίκησης ήταν πρακτικά άγνωστη ως το 1909, ενώ και στα επόμενα χρόνια οι τρεις σημαντικότερες απεργιακές κινητοποιήσεις στην Αθήνα δεν είχαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Η κοινή γνώμη αδιαφόρησε («Καθώς η πολιτική και κοινωνική τους επιρροή ήταν σαφώς μικρότερη από εκείνη που άσκησαν αντίστοιχα κινήματα σε βιομηχανικές χώρες της Δύσης, αλλά και σε βαλκανικές») και επιπλέον το κόστος για τους απεργούς ήταν ιδιαίτερα βαρύ. Οι πρώτες αυτές αποτυχίες αποθάρρυναν παρόμοιες μελλοντικές ενέργειες. Οι παραπάνω συνθήκες αιτιολογούν την προσπάθεια για συνδικαλιστική οργάνωση με την ίδρυση εργατικών σωματείων και ενώσεων, δραστηριότητα που σύμφωνα με το συντάκτη του κειμένου επεκτάθηκε σταδιακά σε όλες τις βιομηχανίες της χώρας, βλ. Βλ. σχολικό εγχειρίδιο, σελ.46-47: «Οι διαφορές...Ελλάδος». Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι εργαζόμενες γυναίκες δεν έχουν σ' αυτή τη φάση δικαίωμα συμμετοχής στα παραπάνω συνδικαλιστικά όργανα.

ΘΕΜΑ Δ

Μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και την ανακωχή του Μούδρου (1918), ξεκίνησε η παλινοστήση των προσφύγων του *Πρώτου διωγμού*, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 142-143: «Η επιστροφή των προσφύγων...Ανατολική Θράκη». Ειδικότερα, το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ως ο κύριος εκπρόσωπος των Ελλήνων ορθοδόξων που κατοικούσαν σε οθωμανικά εδάφη, σε συνεργασία με την ελληνική κυβέρνηση, ανέλαβε πρωτοβουλίες για την ανακούφιση των Ελλήνων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας που είχαν υποστεί πλήθος διώξεων και πιέσεων κατά τα προηγούμενα χρόνια.

Πιο συγκεκριμένα, τον Οκτώβριο του 1918 ιδρύθηκε η «Πατριαρχική Κεντρική Επιτροπή υπέρ των μετατοπισθέντων ελληνικών πληθυσμών», με πρόεδρο το μητροπολίτη Αίνου Ιωακείμ και μέλη διακεκριμένους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης. Η σύσταση της επιτροπής κρίθηκε απαραίτητη, καθώς χιλιάδες άνθρωποι, κυρίως γυναίκοπαιδα, είχαν αρχίσει να επιστρέφουν στα οθωμανικά εδάφη άτακτα, χωρίς δηλαδή να υπάρχει γι' αυτούς καμία υποστήριξη και καμία μέριμνα.

Σε μία προσπάθεια να ελέγξει την κατάσταση και να λάβει τα κατάλληλα μέτρα, η Επιτροπή αρχικά συνέστησε προσωρινή αναστολή της επανόδου των προσφύγων και μάλιστα ζήτησε την επέμβαση των τουρκικών αρχών και τη βοήθεια του Πατριαρχείου. Μπροστά, όμως, στο τεράστιο κύμα των παλινοστούντων, ασχολήθηκε κυρίως με τον επαναπατρισμό και την εγκατάσταση των προσφύγων. Υπό την αιγίδα της «Πατριαρχικής Επιτροπής» δημιουργήθηκαν περισσότερες από 70 υποεπιτροπές στις σημαντικότερες πόλεις της ανατολικής Θράκης και της Μικράς Ασίας, οι οποίες παρείχαν στους επαναπατριζόμενους μεταφορικά μέσα, πρόχειρη στέγαση, δάνεια και ιατρική περίθαλψη. Το σημαντικότερο, όμως, πρόβλημα ήταν η απόδοση - επιστροφή των περιουσιακών στοιχείων στους πρόσφυγες και τους εκτοπισμένους, καθώς πολλά απ' αυτά είχαν καταστραφεί ή τα είχαν οικειοποιηθεί Τούρκοι, βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 143: «Οι συνθήκες που βρήκαν...από τις βαλκανικές χώρες.» Με ενέργειες της Επιτροπής, αρκετοί Έλληνες της Θράκης, των ασιατικών παραλίων της Προποντίδας και του Πόντου ξαναπήραν την ακίνητη, όχι όμως και την κινητή περιουσία τους. Παράλληλα, και προφανώς σε συνεργασία με την «Πατριαρχική Επιτροπή» κινήθηκε και η «Υπηρεσία Παλινοστίσεως και Περιθάλψεως», βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 143: «Στα πλαίσια...της προσφυγιάς.»

Επιμέλεια

Καλουτσάκης Αγησίλαος • Φαρσάρη Ελένη

εκπαιδευτικός οργανισμός

ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ